

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

С. С. Костюк

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

вул. В. Матусевича, 11, м. Кривий Ріг, 50027, Україна. E-mail: skostyukss@gmail.com

Проаналізовано проблеми розроблення системи вправ для формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців у процесі навчання української мови. Розглянуто класифікації, запропоновані провідними лінгводидактами, на основі чого створено авторську систему вправ. Подано практичні завдання до кожного етапу формування міжкультурної комунікації, у яких передбачено здобуття іноземцями знань про культуру різних народів, традиції, звичаї, ознайомлення зі стратегіями для подолання труднощів спілкування, розвиток умінь порівнювати, аналізувати, сприймати культурне різноманіття. Розроблена система вправ для формування компетентностей міжкультурної комунікації може бути використана в навчальному процесі закладів вищої освіти під час навчання української мови студентів-іноземців для підвищення мотивації студентів до саморозвитку та професійного зростання.

Ключові слова: компетентності, міжкультурна комунікація, система вправ, студенти-іноземці, розвиток компетентностей, типи вправ.

СИСТЕМА УПРАЖНЕНІЙ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ СТУДЕНТОВ-ИНОСТРАНЦЕВ

С. С. Костюк

ГВУЗ «Криворожский национальный университет»

ул. В. Матусевича, 11, г. Кривой Рог, 50027, Украина. E-mail: E-mail: skostyukss@gmail.com

Проанализированы проблемы разработки системы упражнений для формирования компетентностей межкультурной коммуникации студентов-иностранцев. Рассмотрены классификации ведущих методистов, на основе которых создана авторская система упражнений. Предложены практические задания к каждому этапу формирования межкультурной коммуникации, которые предусматривают получение иностранцами знаний о культуре разных народов, традициях, обычаях, ознакомление со стратегиями преодоления трудностей общения, развитие умений сравнивать, анализировать, воспринимать культурное многообразие. Разработанная система упражнений для формирования компетентностей межкультурной коммуникации может использоваться в образовательном процессе высших учебных заведений во время обучения студентов-иностранцев украинскому языку для повышения мотивации студентов к саморазвитию и профессиональному росту.

Ключевые слова: компетентности, межкультурная коммуникация, система упражнений, студенты-иностранцы, развитие компетентностей, типы упражнений.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Навчання української мови студентів-іноземців у закладах вищої освіти передбачає створення необхідних умов для досягнення ними практичної мети навчання – оволодіння українською мовою як засобом спілкування для задоволення потреб у різних сферах (соціально-культурна, побутова, наукова, професійна), виховання шанобливого ставлення до мови і культури інших народів, формування особистості, здатної до міжкультурного діалогу. Формування компетентностей міжкультурної комунікації (мовна, мовленнєва, комунікативна, міжкультурна) відіграє важливу роль у підготовці іноземців до майбутньої професії, адже забезпечує їхню здатність до усвідомлення явищ культури країни навчання, важливості вивчення мови, потреби послуговуватися нею у професійному та міжкультурному спілкуванні. Ознайомлення із соціокультурними особливостями представників інших народів позитивно впливає на засвоєння мови, заохочує до комунікації та сприяє кращому засвоєнню мовного матеріалу у стислі строки [1]. Питання розроблення системи вправ, спрямованих на розвиток компетентностей, з'ясовано у працях вітчизняних і зарубіжних науковців: формування комунікативно-мовленнєвих умінь (Н. Бондаренко, О. Глазова, С. Караман, В. Мельниченко, М. Пентилюк); розвиток іншомов-

них комунікативних умінь (І. Бім, Н. Гальскова, Н. Гез, Н. Склярєнко, О. Гарнопольський, С. Ніколаєва); розвиток соціокультурної компетентності (З. Корнаєва, О. Первак, В. Сафонова, Н. Склярєнко, О. Соловова); формування міжкультурної компетентності (С. Бахман, Г. Веслінг, С. Герхолд, Г. Єлізарова, В. Загороднова). Проте у практиці навчання студентів-іноземців української мови відсутня система вправ, спрямована на розвиток компетентностей міжкультурної комунікації.

Ураховуючи актуальність проблеми, метою роботи є опис запропонованої системи вправ для формування компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців у процесі навчання української мови.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. Міжкультурна комунікація, безпосередніми учасниками якої є іноземні студенти, – функційно зумовлена комунікативна взаємодія різних культур, орієнтована на взаємопроникнення культурно-комунікативних смислів, досягнення взаєморозуміння з урахуванням і збереженням «національної картини світу». Відтак основою міжкультурної комунікації є мова (відображає культуру народу), культура (передає особливості суспільно-історичних умов), особистість (формується в освітній та соціальній діяльності) [2].

Апелюючи до праць науковців (І. Зимня, А. Козак, С. Муреева, Т. Парфьонова, Т. Пермякова, С. Рубіна), вважаємо, що у процесі навчання студентів-іноземців української мови необхідно формувати комунікативну, мовну (лінгвістичну), мовленнєву та міжкультурну компетентності задля становлення міжкультурної особистості, здатної до успішної діяльності з представниками інших лінгвокультурних спільнот.

Результат формування компетентностей, необхідних для ефективного функціонування в іншому соціокультурному середовищі, залежить від вдало дібраної системи вправ. Аналіз методичної літератури засвідчив, що під вправами розуміють організоване в навчальних умовах багаторазове виконання певних операцій або дій задля оволодіння ними або їх удосконалення [3].

Задля побудови системи вправ з формування компетентностей міжкультурної комунікації було розглянуто вимоги до вправ, визначено типи та види вправ для формування компетентностей міжкультурної комунікації. Спираючись на вимоги до вправ, запропоновані Н. Склярєнко, визначимо ті, що спрямовані на розвиток компетентностей міжкультурної комунікації: комунікативність, умотивованість дій студентів, культурологічна спрямованість, ситуативність [4]. Згідно з принципами домінування проблемних завдань (В. Сафонова) [5] та культурної варіативності й культурної опозиції (В. Апальков, П. Сисоєв) [6,7] пропонуємо виокремити такі вимоги: проблемність завдань і спрямованість завдань на порівняння культур.

Щоб побачити, як утілюються окреслені вимоги до вправ, подаємо кілька завдань та проаналізуємо їх.

Завдання 1. *Опишіть навчання у виші: а) як студент, що здобуває освіту у рідній країні; б) як студент-іноземець. Використовуйте план.*

1. Вибір спеціальності.
2. Умови життя.
3. Проблеми.
4. Оточення.

Розподіл ролей забезпечує мотивацію мовленнєвих дій студентів, культурологічна спрямованість полягає у необхідності використання соціокультурної інформації для виконання вправи, культурна варіативність виявляється у поданні інформації з позиції представників різних культур.

Завдання 2. *Давайте познайомимось! Вам необхідно познайомитися та дізнатися необхідну інформацію. Розіграйте діалоги, використовуючи певні правила поведінки.*

Правила:

Країна	Спосіб вітання	Від-тань між спів-розмовника-ми	Типові психологічні особливості	тема

Україна	першим вітається чоловік або жінка	1–1,5 м	відкри-ті	загальні питання
Грузія	першим вітається чоловік	0,6–1 м	відкри-ті	окрім загальних питань, розмови про сім'ю, друзів
Туркменістан	першим вітається чоловік	0,6–1 м	насто-ро-жені	окрім загальних питань, розмови про сім'ю, друзів

Запропонована вправа сприяє формуванню умінь студентів вилучати і працювати з необхідною інформацією, завдання вправи спонукає вибудовувати комунікативну ситуацію відповідно до вимог етикету певної культури, мотивує до досягнення позитивного результату взаємодії, моделює процес реального спілкування.

Завдання 3. Як відомо, національні стереоти-пи – річ дуже цікава, і, на жаль, іноді невіправна. «Німці – пунктуальні та працелюбні, в Англії зав-жди дощ, італійці – емоційні» – ось один з числен-них прикладів таких стереотипів. Подивіться на карту Європи очима французів.

Складіть власну карту стереотипів. Порівняй-те її з картами інших студентів. Складіть список стереотипів, притаманних для різних країн. Порів-няйте, знайдіть спільні та відмінні риси.

Завдання цієї вправи ознайомлює з культурною варіативністю світу, забезпечуючи мотивацію сту-дентів до знаходження та аналізу культурознавчої інформації.

Завдання 4. *Складіть діалог між роботодавцем та майбутнім робітником. Дізнайтеся, які вимоги висуваються до умов праці (освіта, досвід, оплата, робочі години). Вимоги до діалогу: Ви – представник моноактивної культури, а Ваш ро-ботодавець – поліактивної.*

Така вправа спонукає студентів шукати шляхи розв'язання проблемної ситуації, дії студентів умо-тивовані, кожен виконує запропоновану роль та намагається досягти порозуміння зі співрозмовни-ком; завдання вправи є комунікативним.

Класифікація вправ залежить від мети, завдань та ролі вправ у навчанні мови. Проблеми створення дієвої системи вправ присвячено праці Л. Гегечкорі, І. Зимньої, Г. Китайгородської, Ю. Пасова, Г. Рогової, С. Шатілова, А. Щукіна. В основу тої чи тої класифікації лінгводидакти по-кладають такі критерії: 1) спрямованість на прий-мання або передавання інформації (рецептивні, репродуктивні, рецептивно-репродуктивні, продук-тивні,рецептивно-продуктивні); 2) комунікативність (комунікативні, умовно-комунікативні, некомунікативні); 3) умотивованість

(умотивовані, невмотивовані); 4) рівень керування (з повним, частковим, мінімальним керуванням); 5) ігровий компонент; 6) наявність опор (без опор, за спеціально створеними опорами, природними опорами); 7) спосіб виконання (усні, письмові); 8) спосіб взаємодії (фронтальні, хорові, індивідуальні, парні, у групах); 9) участь рідної мови (одномовні, двомовні) [8].

Витлумачуючи міжкультурну комунікацію як складне, багатоаспектне утворення, що передбачає оволодіння мовною, мовленнєвою, комунікативною, та міжкультурною компетентностями, задля подолання перешкод та успішного здійснення усної та писемної мовленнєвої діяльності з представниками інших лінгвокультурних спільнот з-поміж провідних критеріїв до вибору вправ виокремимо умотивованість, комунікативність та доповнимо такими важливими критеріями, як спрямованість на отримання чи передавання інформації, відповідність мовним чи мовленнєвим навичкам, спосіб взаємодії.

Комунікативність, на думку І. Дирди, сприяє максимальному зануренню студентів у процес вивчення української мови, мінімізує використання власної, підвищує їх пізнавальну активність [9].

У запропонованій системі вправ для формування компетентностей міжкультурної комунікації за критерієм «комунікативність» переважають умовно-комунікативні та комунікативні, у межах другого критерію превалюють репродуктивні, продуктивні й рецептивні. Рецептивні вправи передбачають знаходження у текстах еквівалентної та безеквівалентної лексики. Репродуктивні вправи спрямовані на відтворення та структурування отриманої з текстів інформації. Продуктивні – передбачають творче використання культурознавчої інформації з текстів у продукуванні власних висловлювань, складанні діалогів, інтерв'ю, виконанні проектів, рольових ігор [10].

На підставі виокремлених критеріїв до вибору вправ визначимо класифікацію вправ, зорієнтованих на розвиток компетентностей міжкультурної комунікації. Покликаючись на критерій «комунікативність», у контексті рецептивних комунікативних вправ виокремимо такі види: читання / аудіювання текстів задля одержання інформації; знаходження нових лексем та їх осмислення на основі контексту; до репродуктивних комунікативних віднесемо переказ тексту, опис та коментар почутого чи побаченого (за зразком); для продуктивних комунікативних вправ характерними є повідомлення факту (підготовлене або непідготовлене мовлення), опис, доказ, бесіда, дискусія, написання тексту (плану, листа, анотації), аналіз соціокультурних особливостей текстів, активне аудіювання (реакція у відповідь).

До рецептивних умовно-комунікативних вправ віднесемо такі види: аудіювання / читання повідомлень, запитань на рівні речень або групи речень; репродуктивні умовно-комунікативні – підстановка, трансформація, завершення зразка мовлення, імітація зразка мовлення, відповіді на запитання різних типів, відновлення тексту, переказ тексту від

імені персонажа, складання оповідання за малюнком, формулювання питань; продуктивні умовно-комунікативні вправи залучають об'єднання зразка мовлення у понадфразову єдність.

У структурі рецептивних некомунікативних вправ визначимо: сприйняття / розрізнення лексичних одиниць, виокремлення головної мети тексту; до складу репродуктивних некомунікативних вправ входять: порівняння та знаходження відмінностей у лексичних та граматичних конструкціях рідної та української мов, повторення, заміна лексичних одиниць синонімами / антонімами; згортання та поширення речень; об'єднання простих речень у складне; складання речень, доповнення речень або мікротекстів відповідними лексичним / граматичними одиницями, визначення різниці у значенні, презентації за певною темою.

Упровадження міжкультурного підходу до навчання української мови має відбуватися через вправи, зорієнтовані на порівняння, узагальнення та систематизацію лінгвокультурологічних знань усіх представників академічної групи. Ураховуючи ці критерії, А. Григорян виокремлює чотири групи вправ: 1) сенсibiliзація власного досвіду і знань; 2) порівняння соціокультурного тла (власного та країни, мова якої вивчається); 3) з'ясування культурно-специфічного значення іншомовних понять; 4) аналіз причин помилок міжкультурного спілкування [11].

У межах міжкультурного навчання С. Бахман, Г. Весслінг, С. Герхолд запропонували систему вправ, спрямованих на розвиток процесів пізнання, зіставлення, аналізу культур, створення та продукування висловлення. Вони виокремлюють чотири групи вправ, до яких відносять ті, що зорієнтовані на: 1) розвиток міжкультурної поінформованості та сприйняття (опис або коментар почутого чи побаченого, розповідь з опорою на малюнок, опис за шаблоном, зміна перспективи оповідання, особистісна оцінка ситуації); 2) висловлювання думки (продовження оповідання, виготовлення асоціограм, знаходження антонімів та синонімів, виокремлення слів, що не відповідають за змістом, робота у проектних групах); 3) порівняння культур (порівняння спільного та відмінного у культурах, порівняння стереотипів, порівняння соціокультурних компонентів); 4) формування комунікативної компетентності в ситуації міжкультурного спілкування (рольові ігри, дискусії, переказ) [12]. Завдання кожного розділу взаємопов'язані та поступово ускладнюються, від простого опису студентами матеріалу з певної теми до самостійного створення висловлення і реалізації задуманого в різних видах мовлення.

Подаємо приклади вправ першого розділу («Міжкультурна поінформованість та сприйняття»):

1. Доповніть факти про звичаї різних народів словами можете, не можете, можете не, маєт.

1. У багатьох арабських країнах Ви _____ приїздити вчасно на зустрічі або громадський захід – пунктуальність не вважається необхідною.

2. У багатьох частинах Азії Ви _____ торка-

тися або гладити когось по голові – це вважається образливим.

3. У багатьох країнах Азії Ви _____ їсти правою рукою, бо ліва рука вважається брудною.

4. У багатьох країнах Ви _____ використовувати ваш вказівний палець, щоб підкликати когось – це дуже неввічливо.

2. Прокоментуйте фотографію.

Чи були порушені правила поведінки за столом?

Чи можливе таке поведіння у Вашій країні?

Людам якого віку притаманна така поведінка?

Чи припустима така поведінка за столом, де є старші люди?

Чому молоді люди так себе поведуть?

3. Розкажіть, яких правил необхідно дотримуватися у Вашій країні, коли Вас запросили на вечерю. Опишіть такі критерії.

приїздити вчасно	відригувати за столом	приносити квіти
з'їдати все, що дають	їсти ножем та виделкою	їсти пальцями
знімати взуття, коли заходиш до оселі		

4. Занотуйте поради для відвідувачів Вашої країни. Поясніть правила ввічливості, які необхідно знати, коли Вас запросили на вечерю.

Добривдень, _____!

Ось декілька порад, як бути ввічливим.

Ви можете

Ви не можете

Вам не потрібно

Вам необхідно

5. Роздивіться малюнки. Опишіть ситуації та поведінку людей. Чи є вони звичними для Вашої країни?

Означені вправи покликані допомогти студентам побачити особливості кожної культури, сформулювати ціннісне уявлення про культуру інших народів та її представників, залучити до культурної спадщини, поглибити знання студентів та підвищити рівень готовності студентів до міжкультурного спілкування.

У межах другого розділу («Висловлення думки») запропоновано такі вправи:

1. Прочитайте початок тексту «Країна мрій». Використовуючи фотографії, розкажіть, які події відбуваються під час фестивалю.

Країна мрій

Теплими літніми днями фестиваль Країна Мрій відкриває свої гостинні брами для натхненних мрійниць та мрійників. Країна Мрій – це унікальний простір перетину різноманіття культур та креативного мислення. Це територія, де красиві люди сповідують красиві думки, де поруч – чистота душі й екологічна, де будь-які рухи мимоволі складаються в запальний танок, а слова зливаються в пісенний мотив.

Країна Мрій world music festival – найбільший в Україні міжнародний етнофестиваль. Він проводиться щорічно в місті Київ. Засновник фестивалю – Олег Скрипка. Окрім музичних виступів на трьох основних сценах, у рамках фестивалю буде презентовано ...

2. Дізнайтеся в одногрупника, чи є в його

країні подібні фестивалі? Поставте якомога більше запитань (Де? Як часто? Хто бере участь? Чому присвячений? Які заходи відбуваються?)

Використання означених вправ на заняттях з української мови дозволило перевірити уміння студентів послуговуватися прочитаною чи почутою інформацією, прослідкувати їхню реакцію на отриману інформацію, розвивати вміння чітко й логічно висловлювати свої думки та аргументувати їх.

Приклади завдань третього розділу («Порівняння культур»):

1. Прочитайте текст про молодіжні організації різних країн. Знайдіть спільні та відмінні риси. Презентуйте свою думку.

Молодіжна асоціація «Дроні» – це неурядова організація, завдання якої – сприяти створенню сучасного, здорового, освіченого й досконалого суспільства. Задля виконання цього завдання асоціація реалізує програми розвитку освіти та молоді. Мета організації – фізичний, духовний та освітній розвиток молодих людей і розвиток освітніх ініціатив у сфері громадянського суспільства, розв'язання конфліктів, дотримання прав людини, мирного співіснування, сприяння міжкультурним відносинам у грузинському суспільстві.

2. Заповніть разом із групою таблицю. Порівняйте відмінні та спільні риси. Поясніть, унаслідок чого вони виникли.

Країна / свято	День незалежності	Новий рік	Різдво	День жінки	День праці	День Периоди
Грузія						
Азербайджан						
Туреччина						
Алжир						

3. Поділіться на дві групи. Прочитайте тексти. Підготуйте питання іншій групі, щоб дізнатися більше інформації.

Традиційний український обряд весілля умовно поділяється на три цикли: передвесільний, власне весільний і післявесільний. До передвесільного циклу належать обряди, пов'язані з досягненням згоди молодих і їх родин на шлюб: сватання, оглядини й заручини.

Сватання – перша зустріч представників молодого з молодою та її батьками для досягнення згоди на шлюб. В Україні посередників при сватанні найчастіше називали «старостами». Сватати дівчину вирушали пізно ввечері, щоб у разі відмови зберегти сватання в таємниці. Зайшовши у хату з хлібом у руках і привітавшись, старости починали традиційну розмову: «Найясніший господарю, полювали ми зі стрільцем-молодцем і зайшли аж сюди. Заманила нас оленця - красна-дівця. Довго йшли і сюди дійшли. Просимо тебе, віддай свою оленцю - красну дівцю - та нашому стрільцю-молодцю».

Означені вправи є засобом опанування загальнокультурних, духовних цінностей і норм, сприяють морально-етичному розвитку особистості,

неупередженому ставленню до представників інших культур, усвідомленню рівноправності культур через зіставлення й аналіз.

Приклади завдань четвертого розділу («Ситуації міжкультурного спілкування»):

1. Складіть діалог «Народне святкування у Туреччині», використовуючи слова із довідки.

Довідка: *давул, зурна, тюлю, іподром*

2. Сьогодні Інтернет-спілкування набуває все більшого поширення. Обміркуйте запитання разом з одногрупниками. Висловіть свою думку з позиції:

а) чоловіка; б) жінки; в) літньої людини.

1. Чи можливо закохатися по Інтернету?

2. Чи можуть бути онлайн-стосунки небезпечними?

3. Чи знаєте Ви кого-небудь, хто розпочав стосунки онлайн?

4. Як ставиться молодь / дорослі люди до онлайн-знайомств?

5. Чи може онлайн-знайомство закінчитися шлюбом у Вашій країні?

ВИСНОВКИ. Отже, пропонується система вправ для формування компетентностей міжкультурної комунікації забезпечує успішне оволодіння студентами-іноземцями означеними компетентностями у процесі навчання української мови. Вправи відповідають вимогам умотивованості, комунікативності, ситуативності, культурологічної спрямованості, домінування проблемних завдань, культурної варіативності. Типологія вправ ґрунтується на основі характеристик: спрямованість на приймання або передавання інформації, комунікативність, умотивованість. Запропонована система вправ може бути використана у процесі вивчення української мови як іноземної для підвищення рівня мотивації студентів до саморозвитку та професійного зростання, посилення інтересу до вивчення мови, культури інших народів, переосмислення ставлення до власної (своєї) культури, пошуку шляхів розв'язання проблемних ситуацій спілкування, досягнення позитивних результатів взаємодії з представниками інших культур. Означені вправи формують уміння працювати в команді, регулювати власну комунікативну діяльність, моделювати монологічні та діалогічні висловлення з урахуванням культурних особливостей представників інших національностей, толерантне ставлення до інших культур, розвивають практичні та креативні навички користування мовою як засобом налагодження міжкультурних відносин.

Перспективу подальшого наукового пошуку вбачаємо у створенні електронного підручника для розвитку компетентностей міжкультурної комунікації студентів-іноземців на засадах компетентного та міжкультурного підходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакум З. П., Пальчикова О. О. Психологічні чинники формування кроскультурної компетентності студентів-іноземців у процесі навчання української мови // Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького національного університету: зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2015. – Вип. 13. – С. 654–663.
2. Козак А. В. Міжкультурна комунікація в контексті діалогу культур // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки: зб. наук. праць. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 118. – С. 106–110.
3. Ніколаєва С. Н., Бігич О. Б., Бражник Н. О., Гапонова С. В. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник. К.: Ленвіт, 2002. 328 с.
4. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С. 3–7.
5. Сафонова В. В. Культуроведение в системе современного языкового образования // Иностранные языки в школе. – 2001. – №3. – С. 17–24.
6. Апальков В. Г., Сысоев П. В. Методические принципы формирования межкультурной компетенции в процессе обучения иностранному языку: Вестник ТГУ – 2008. – №7(63). – С. 254–260. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskieprintsipy-formirovaniya-mezhkulturnoy>
7. Сысоев П. В. Языковое поликультурное образование в XXI веке // Язык и культура. – 2009. – №2 (6). – 96–110.
8. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Є. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій. – К.: Ленвіт, 2011. – 344 с.
9. Bakum Z., Dyrda I. Linguodidactic fundamentals of the developments of foreign students policultural competence during the Ukrainian language training // Social Educational Project of Knowledge in Economic. – Frankfurt, Deutschland; Poitiers, France; Los Angeles, USA. – 2016. – № 13. – P. 6–10.
10. Нацюк М. Б. Методика формування лінгвосціокультурної компетентності майбутніх вчителів англійської мови в читанні художньої літератури // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2014. – №3. – С. 90–97.
11. Григорян А. В. Кросс-культурный подход в современном иноязычном образовании // Вестник УРАО. Серия «Актуальные проблемы образования и культуры», 2010. – № 2. – М.: Изд-во УРАО. – С. 80–83.
12. Bachmann S., Gerhold S., Wessling G. Aufgaben und Übungstypologie zum interkulturellen Lernen // Zielsprache Deutsch 27. – Soest: Landesinstitut für Schule. – 1996. – P. 77–91

**THE SYSTEM OF EXERCISES FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCIES
DEVELOPMENT OF FOREIGN STUDENTS**

S. Kostyuk

SIHE “Kryvyi Rih National University”

vul. V. Matusyevycha, 11, Kryvyi Rih, 50027, Ukraine. E-mail: skostyukss@gmail.com

Purpose. To analyze the issues of designing of the system of exercises to develop intercultural competencies of foreign students during the Ukrainian language training. **Findings.** Specific features of the system of exercises such as motivation, level of communicative value, cultural direction are revealed. The proposed system of exercises for competencies development is characterized. **Practical value.** Practical tasks for every stage of intercultural competencies development are given. Examples of exercises for gaining knowledge of cultures, traditions, customs, ways, and strategies of overcoming communication difficulties, foster skills of comparing, analyzing, cultural diversity perception are shown in the article. The proposed system of exercises can be used in the process of training the Ukrainian language as a foreign to raise foreign students’ motivation to self-development and professional advancement, interest in learning the language, culture of other peoples, reviewing the attitude to their native culture, finding the ways to settle the problems by dialogue, achieving positive results in interaction with representatives of other cultures. These exercises develop the ability to work in team, defend the point of view, regulate the communication activities, simulate the real-life monologues and dialogues taking into account cultural peculiarities of representatives of other cultures, tolerant attitude to other cultures, develop practical and creative abilities to use language as a means of intercultural relationship cultivation. **Originality.** For the first time, we have offered the system of exercises for development of intercultural competencies of foreign students. **Conclusions.** The given system of exercises for intercultural competencies development can be used in the teaching process of higher education institutions during the Ukrainian language training of foreign students.

Key words: competencies, intercultural communication, the system of exercises, foreign students, competencies development, types of exercises.

REFERENCES

1. Bakum, Z. P., Palchikova O. O. (2013), “Psychological factors of foreign student’s cross-cultural competence formation”, *Transactions of Kryvyi Rih National University*, vol. 13, pp. 654–663.
2. Kozak, A. (2013), “Intercultural communication in the context of dialogue of cultures”, *Naukovi zapysky Kirovogradskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu im. V. Vynnychenka*, vol. 118, pp. 106–110.
3. Nikolaieva, S. N., Bigych, O. B., Brazhnyk N. O., Gaponova, S. V. (2002), *Metodyka vykladannia inozemnyh mov u cerednih navchalnyh zakladah* [Methodology of foreign language teaching in secondary school], Lenvit, Kyiv, Ukraine.
4. Skliarenko, N. K. (1999), “Modern exercises requirements for foreign speaking skills”, *Inozemni movy*, no. 3, pp. 3–7.
5. Safonova, V. V. (2001), “Culture studies in the system of modern language training”, *Inostrannye jazyki v shkole*, no. 3, pp. 17–24.
6. Apalkov, V. G. (2008), “Methodological principles of cross-cultural competences development in the process of foreign language teaching”, *Tomsk State University Journal*, no. 7 (63), available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodicheskie-printsiipy-formirovaniya-mezhkulturnoy> [accessed Feb. 25, 2018].
7. Sysoev, P. V. (2009), “Language cross-cultural training in XXI century”, *Language and culture*, no. 2(6), pp. 96–110, available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/yazykovoe-polikulturnoe-obrazovanie-v-xxi-> [accessed Feb. 15, 2018].
8. Bigych, O. B., Borysko, N. F., Boretska, G. Ye. (2011), *Metodyka formuvannya mizhkulturnoyi inshomovnoyi komunikativnoyi kompetencyi* [Methods of intercultural foreign communicative competence development], Lenvit, Kyiv, Ukraine.
9. Bakum, Z., Dyrda, I. (2016), “Linguodidactic fundamentals of the developments of foreign students policultural competence during the Ukrainian language training”, *Social Educational Project of Knowledge in Economic*, no. 13, pp. 6–10.
10. Natsiuk, M. B. (2014), “Methodology of lingouso-ciocultural competence development of the future English language teachers in the process of reading fiction”, *The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University*, no. 2, pp. 90–97.
11. Grigorian, A. V. (2010), “Cross-cultural approach in modern foreign language education”, *Transactions of Universiteta Rosiiskoy Akademii Obrazovaniya*, no. 2, pp. 80–83.
12. Bachmann, S., Gerhold, S., Wessling, G. (1996), “Aufgaben und Ubungstypologie zum interkulturellen Lernen”, Soest: Landesinstitut fur Schule, pp. 77–91.

Стаття надійшла 20.02.2018.